

**УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРИ ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ РОЗВИТКУ ДИТИНИ**

РЕФЕРАТ

на

ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Освітній ступінь магістр

**ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ФОРМУ ТА ГЕОМЕТРИЧНІ ФІГУРИ
У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Виконала: студентка II курсу, 602з гр.
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Освітня програма: Дошкільна освіта.
Початкова освіта

Шаповалова Юлія Сергіївна

Керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент **Н. Д. Трофаїла**

Рецензент:

доктор пед н. **С.М.Гаврилюк**

Умань-2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ У ДІТЕЙ УЯВЛЕНЬ ПРО ФОРМУ ТА ГЕОМЕТРИЧНІ ФІГУРИ	3
1.1. Аналіз психолого-педагогічної літератури.	3
1.2. Особливості сприйняття форми предметів та геометричних фігур дітьми дошкільного віку.	12
РОЗДІЛ II. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ.	27
2.1. Дидактичні засоби формування уявлень дітей про форму предметів та геометричні фігури	27
2.2. Порівняльний наліз результатів дослідження.	55
ВИСНОВКИ	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63
ДОДАТКИ	68

ВСТУП

Актуальність дослідження. Пізнання навколишнього світу дитиною дошкільного віку є неможливим без засвоєння нею основних властивостей предметів. Все, що оточує дитину, має визначені параметри, які впливають на її свідомість. Тому наочно-сенсорне сприйняття та їх усвідомлення є важливим етапом у формуванні математичної компетентності дітей дошкільного віку, а також є підготовчим етапом для подальшої математичної освіти дітей в школі та їх соціалізації. Таким чином, ознайомлення дітей з формами та геометричними фігурами є важливим на кожному етапі дошкільного дитинства.

Математичний розвиток дітей дошкільного віку здійснюється в ході цілеспрямованого навчання дітей на заняттях із математики, в повсякденному житті та на інших заняттях. Однією з важливих властивостей навколишніх предметів є форма: вона отримала узагальнене відображення в геометричних фігурах.

У дошкільному віці розвиток відчуттів та сприймань відбувається дуже інтенсивно. При цьому усвідомлені уявлення про предмети, зокрема, їхні форми легше формуються в процесі їх безпосереднього сприйняття. У процесі сенсорного сприймання виділені властивості предметів, стають об'єктом спеціально організованого сприймання, у результаті відбувається успішне оволодіння ними і створюється основа для їх ефективного формування у різних видах діяльності дітей дошкільного віку (ігровій, трудовій, продуктивно-творчій) [32].

Оволодіння основними формами предметів та геометричними фігурами полегшує дитині орієнтування у світі. Набуті знання та вміння допомагають дітям правильно аналізувати різні форми предметів. Ці основні форми виступають як зразки, які допомагають дітям розібратися у всьому різноманітті властивостей предметів.

Проблему ознайомлення дитини з формою предметів науковці розглядають як проблему, в якій вирішуються питання розумового,

естетичного виховання і творчого розвитку (Л. Венгер, В. Колечко, З. Лебедева та ін.).

У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні зазначається, що дитина повинна вміти визначати форму довколишніх предметів за допомогою геометричних фігур як еталона; видозмінювати геометричні фігури, виділяти їх основні ознаки, порівнювати між собою[7].

Проблемі сприйняття форми предметів дітьми дошкільного віку присвячено низку досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних психологів та педагогів.

Особливої уваги заслуговують дослідження психологів: З.М. Богуславської, В.П. Зінченка, А.І. Рузької, Г.А.Киснюк, К.І. Корзанової, педагогів О.К. Грібанової, К.Й. Щербакової та ін. Всі вони одноставно переконують, що дитина дошкільного віку має всі передумови для сприйняття форми предметів. Тому від педагога вимагають більш усвідомленого вдумливого підходу до підбору методів, прийомів та засобів формування знань дітей про форму предметів та геометричні фігури.

Актуальність проблеми зумовили вибір нашого дослідження на тему: **«Формування уявлень про форму та геометричні фігури у дітей дошкільного віку»**.

Предмет дослідження: формування уявлень про форму та геометричні фігури дітей дошкільного віку

Об'єкт дослідження: процес формування уявлень дітей про форму та геометричні фігури.

Мета дослідження: розкрити ефективні засоби формування уявлень дітей про форму та геометричні фігури

Завдання дослідження

1. Вивчити стан проблеми в психолого-педагогічній літературі.
2. Виявити рівень сформованості уявлень дітей про форму та геометричні фігури.
3. Розкрити та експериментально перевірити ефективні засоби

формування уявлень дітей про форму та геометричні фігури.

У процесі дослідження використовувалися теоретичні і емпіричні методи дослідження: *теоретичні*: теоретичний аналіз і синтез, які застосовувалися на різних етапах визначення цілей, предмета і завдань дослідження; *емпіричні* - опитування; спостереження; педагогічний експеримент.

Експериментальна база. Дослідження здійснювалося на протязі 2022-2023 років, на базі ЗДО № 15. м. Умані, Черкаської області.

Практична значущість. Розкритті засоби з формування уявлень дітей про форму та геометричні фігури можуть бути використані в практичній роботі вихователів закладів дошкільної освіти.

Результати дослідження дозволяють розширити спектр дидактичних засобів, що сприяють підвищенню ефективності формування уявлень про форму та геометричні фігури дітей дошкільного віку.

Апробація результатів дослідження. Матеріали дослідження доповідалися на всеукраїнських науково-практичних конференціях та проходили апробацію на базі ЗДО №15. Умані. Основний зміст дослідження викладено в матеріалах збірника студентських наукових робіт «Перші кроки на ниві наукових досліджень».

Структура дослідження. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і 4 додатки. Загальний обсяг роботи 87 сторінки. У роботі вміщено 7 таблиць. У списку використаних джерел 63 найменування.

ВИСНОВКИ

Актуальність дослідження. Пізнання навколишнього світу дитиною дошкільного віку є неможливим без засвоєння нею основних властивостей предметів. Все, що оточує дитину, має визначені параметри, які впливають на її свідомість. Тому наочно-сенсорне сприйняття та їх усвідомлення є важливим етапом у формуванні математичної компетентності дітей дошкільного віку, а також є підготовчим етапом для подальшої математичної освіти дітей в школі та їх соціалізації. Таким чином, ознайомлення дітей з формами та геометричними фігурами є важливим на кожному етапі

дошкільного дитинства. Проблема формування системи знань дітей старшого дошкільного віку про форми та геометричні фігури дітей старшого дошкільного віку є актуальною на даний момент у суспільстві.

Математичний розвиток дітей дошкільного віку здійснюється в ході цілеспрямованого навчання дітей на заняттях з математики, в повсякденному житті та на інших заняттях. Однією з важливих властивостей навколишніх предметів є форма: вона отримала узагальнене відображення в геометричних фігурах.

Оволодіння основними формами предметів та геометричними фігурами полегшує дитині орієнтування у світі. Набуті знання та вміння допомагають дітям правильно аналізувати різні форми предметів. Ці основні форми виступають як зразки, які допомагають дітям розібратися у всьому різноманітті властивостей предметів.

Проблемі сприйняття форми предметів дітьми дошкільного віку присвячено низку досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних психологів та педагогів. Всі вони одноставно переконують, що дитина дошкільного віку має всі передумови для сприйняття форми предметів. Тому від педагога вимагають більш усвідомленого вдумливого підходу до підбору методів, прийомів та засобів формування знань дітей про форму предметів та геометричні фігури.

Відповідно першого завдання з'ясовано стан досліджуваної проблеми в психолого-педагогічній літературі та в практиці роботи дошкільних закладів.

У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні зазначається, що дитина повинна вміти визначати форму довколишніх предметів за допомогою геометричних фігур як еталона; видозмінювати геометричні фігури, виділяти їх основні ознаки, порівнювати між собою, знати і правильно називати еталони площинних та об'ємних геометричних фігур; вміє узагальнювати, класифікувати, групувати, класифікувати предмети за ознаками форми, величини та кольору.

2. Відповідно другого завдання з'ясовано стан сформованості уявлень дітей про форму предметів та геометричні фігури.

З метою діагностики рівня сформованості знань дітей про форму предметів та геометричні фігури розроблено комплексні методики індивідуального обстеження. Діти умовно розподілились за ступенем сформованості знань про час на три рівні: достатній, середній, низький.

У експериментальному дослідженні взяло участь 25 дітей ЕГ і 25 дітей КГ.

З цією метою дітям були запропоновані завдання. За основу бралися показники засвоєння змісту програми з даного розділу для дітей 6-го року життя.

Як засвідчили дані констатувального експерименту до 5-6 років сенсорний досвід дітей стає значно багатшим. У цьому віці дошкільники успішно оволодівають чіткою диференціацією багатьох геометричних фігур і їхніх назв, практично розрізняють фігури, що в обігу (у будівельному матеріалі, лото, мозаїці, парних картинках тощо); порівнюють форми навколишніх предметів. Але водночас вони відчують певні труднощі при розрізненні подібних геометричних фігур (квадрата і прямокутника, трикутників з різним співвідношенням кутів і сторін, прямокутників з різним співвідношенням сторін).

Певні труднощі постають перед дітьми і при виконанні завдань на співвіднесення із сенсорними еталонами предметів, які відрізняються кількома ознаками.

Результати констатувального експерименту дозволили нам встановити рівні сформованості уявлень про форму предметів та геометричних фігур (до достатнього рівня віднесено 24 % дошкільників; до середнього рівня – 36 %; до низького рівня – 40 % дошкільників).

Відповідно третього завдання дослідження було проведено формувальний експеримент, метою якого було використання ефективних засобів формування про форму предметів та геометричних фігур уявлень у дітей старшого дошкільного віку.

Ефективність засвоєння змісту навчання забезпечує відповідна група

методів і дидактичних засобів.

Найбільш перспективними методами та засобами формування уявлень про форму предметів та геометричних фігур були дидактичні ігри та вправи, ігри-вправи, також використання на заняттях завдань пошукового характеру, логічних завдань, ігор з предметами.

Ми з'ясували, що використання сенсорних еталонів перебуває у прямій залежності від рівня оволодіння ними, диференціації і узагальнення, засвоєння зв'язків між окремими фігурами. Тому роботу з дошкільниками треба будувати з урахуванням послідовного засвоєння дітьми сенсорних еталонів і оволодіння вмінням використовувати їх в умовах, що поступово ускладнюються.

Результати контрольного зрізу засвідчили, що показники сформованості рівнів знань про форму предметів та геометричні фігури у дітей експериментальної групи підвищились, тоді як у дітей контрольної групи залишилися майже на тому ж рівні, що і в контрольному експерименті. Так, до достатнього рівня належать 44 % дошкільників, до середнього – 52%, до низького – 4 % дошкільників. Ці дані свідчать про ефективність використання в роботі з дітьми різноманітних засобів, форм та методів формування уявлень про форму предметів та геометричні фігури